

Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta

Ag tacú le litearthacht
san údarás áitiúil

Comhshaol, Pobal agus Rialtas Áitiúil
Environment, Community and Local Government

Cumann na mBainisteoirí Contae agus Cathrach
County and City Managers' Association

AN GHNÍOMHÁIREACHT BAINÍSTOICHTA RIALTAS ÁRTHUIRE
LOCAL GOVERNMENT MANAGEMENT AGENCY

© An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil 2014

ISBN: 978-0-9927947-3-6

An Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta –
Ag tacú le Litearthacht san Údarás Áitiúil

Arna fhoilsiú ag an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil, Baile Átha Cliath 2014

Clár

Brollach	2
Réamhrá	3
Faisnéis Chúlra	4
Leabharlanna Poiblí	5
Tithíocht	5
Spórt agus Caitheamh Aimsire	6
Creat Náisiúnta maidir leis an gCeart chun Cumais Léitheoireachta	7
Clár Áitiúil don Cheart a Bheith in ann Léamh	11
Gradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta	13

Brollach

Tá Litearthacht riachtanach chun go mbeidh daoine in ann an gealladh pearsanta, sóisialta, agus oideachasúil atá iontu a bhaint amach. Tosaíocht náisiúnta is ea caighdeáin litearthachta a fheabhsú lena chinntiú go dtugtar an ceart bunúsach sin do gach duine. Tá sé d'aidhm ag an gClár don Rialtas agus ag an bplean gníomhaíochta do rialtas áitiúil éifeachtach, *Tús Áite a Thabhairt do Dhaoine*, iarracht a dhéanamh chun tacaíocht níos córasaí a sholáthar don litearthacht trí na cláir is éifeachtaí a láidriú agus tógáil ar bhonn gníomhaíochtaí reatha.

Tá sé ríthábhachtach go ndéanfar tuilleadh forbartha ar scileanna litearthachta i measc daoine de gach aois, faoi mar a aithníodh i roinnt suirbhéanna idirnáisiúnta éagsúla lena n-áirítear suirbhé PIAAC 2013 de chuid an ECFE agus suirbhé PISA 2012. Aithníodh go bhfuil naisc láidre idir leibhéil scileanna litearthachta agus torthaí sóisialta, sláinte agus oideachais, cáilíocht na beatha, fostaíocht, agus dea-bhail foriomlán na sochaí.

Beidh cur chuige comhoibritheach idir údaráis áitiúla, eagraíochtaí pobail agus comhlachtaí oideachais riachtanach má táimid chun ár ngealltanais a chomhlíonadh maidir le tacaíocht inbhuanaithe a thabhairt d'ardú na leibhéal litearthachta anois agus san am atá le teacht. Is gá go mbeadh comhthuiscint ann faoi na cleachtais seirbhíse agus na struchtúir is éifeachtaí a chuireann ar chumas seirbhísí nua agus seirbhísí neartaithe feidhmiú. Cinnteoidh sé sin go mbeidh torthaí soiléire le feiceáil ag daoine de thoradh an chláir seo agus go mbeidh buntáistí fadtéarmacha sóisialta, oideachais agus eacnamaíochta ag pobail áitiúla agus ar fud na tíre.

Tá mo Roinnse tiomanta go daingean do thacaíocht a thabhairt do scileanna litearthachta agus iad a fhorbairt trí na rialtais áitiúla. Cuireann an Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta struchtúr tacaíochta comhtháite, inoibrithe agus intomhaiste ar fáil maidir le forbairt litearthachta i ngach pobal áitiúil. Cur chuige nua is ea “An Ceart chun Cumais Léitheoireachta” a ceapadh chun forbairt na litearthachta a leabú i saol na bpobal tríd an gcóras rialtais áitiúil. Beidh buntáistí le fáil acu siúd a chuireann na seirbhísí ar fáil agus acu siúd a úsáideann iad. Trí athrú beaga a dhéanamh ar an gcur chuige atá againn, beimid in ann difríocht mhór a dhéanamh, ní amháin do dhaoine aonair, ach dár gcomharsanachtaí agus don gheilleagar agus don tsochaí i gcoitinne. Táim ag ag súil go mór na buntáistí a bhaineann leis an “gCeart chun Cumais Léitheoireachta” a fheiceáil sna míonna agus sna blianta atá romhainn.

Jan O'Sullivan, T.D.

An tAire Tithíochta agus Pleanála

An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil

Réamhrá

Cuspóir tábhachtach, láithreach an rialtais áitiúil is ea tacaíochta éifeachtach a sholáthar do na riachtanais litearthachta atá inár bpobail áitiúla. Cuirfidh na húdaráis áitiúla fáilte roimh an bhFeachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta agus roimh an deis ár dtiomantas daingean a léiriú maidir le forbairt scileanna litearthachta agus chun ár rannpháirtíocht ghníomhach le tacaíocht litearthachta a neartú.

Rachaidh taithí agus stór mór eolas na bhfoirne oilte atá ag obair i seirbhísí ár n-údarás áitiúla agus ár ngníomhaireachtaí áitiúla chun tairbhe an Fheachtais faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta. Ós rud é go bhfuil struchtúr daingean tacaíochta ag an gclár tabharfaidh sé spreagadh don chaidrimh atá ann cheana féin agus neartóidh sé an cur chuige comhpháirtíochta maidir le tacaíocht a chur ar fáil don litearthacht.

Ós rud é gurb iad na leabharlanna poiblí na seaimpíní áitiúla a thugann tacaíocht don litearthacht agus dá forbairt, beidh ról lárnach acu in obair na n-údarás áitiúil ag cur chun cinn aidhmeanna an Fheachtais faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta. Tá an taithí agus na hacmhainní ag Leabharlanna chun gníomhaíochtaí litearthachta a fhorbairt agus a fheabhsú i gcomhar le gníomhaireachtaí tábhachtacha eile. Ós rud é go gcuireann na leabharlanna seirbhís lárnach ar fáil sna phobail, agus bhfuil líonra acu a shíneann ó cheann ceann na tíre, is féidir leo feidhmiú mar chatalaígh luachmhara chun comhdhlúthú a dhéanamh ar ghníomhaíochtaí litearthachta ar fud na seirbhísí rialtais áitiúil go léir. Go deimhin, cuireann straitéis na leabharlanna poiblí *'Deiseanna do Chách'* ré nua ar fáil do leabharlanna chun cuspóirí náisiúnta a bhaint amach ina limistéir féin trí chur chuige comhoibritheach.

Is é aidhm an rialtais áitiúil tacú le forbairt na glúine seo agus na nglún atá le teach chun go mbeidh siad in ann freastal ar a riachtanais féin, go mbeidh dea-bhail orthu, tuiscint acu ar a bhfiúntas féin agus scileanna bunúsacha láidre acu le go mbeidh siad in ann leas a bhaint as deiseanna fostaíochta. Cuireann an Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta bealach praiticiúil, indéanta ar fáil chun tacú níos éifeachtúlaí le speictream leathan na riachtanas éagsúla litearthachta atá inár bpobail, agus é sin a dhéanamh i dteannta a chéile agus go hinbhuanaithe agus treisiú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí ardchaighdeáin maidir le forbairt scileanna litearthachta.

Tom Coughlan

Cathaoirleach, Coiste Forbartha Leabharlanna, Gníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil

Faisnéis Chúlra

Tá an Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta á fhorbairt chun creat comhordaithe a sholáthar ar fud na tíre mar thaca don litearthacht agus lena forbairt trí na húdaráis áitiúla ar bhealach a bheidh ag teacht leis an gClár don Rialtas.

Forálann an Clár don Rialtas 2011-2016: “Tabharfar tacaíocht d’údaráis áitiúla maidir le forbairt Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta trína dtabharfar tacaíocht pobail don litearthacht, ó laistigh de na buiséid atá ann cheana féin cosúil le tithíocht níos fairsinge, uaireanta níos faide oscailte do leabharlanna, clubanna obair bhaile agus campaí samhraidh chun litearthacht a fheabhsú trí spórt agus cluichí.”

Tógfar an an Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta ar bhunsraith na straitéise nua do leabharlanna poiblí 2013-2017, *Deiseanna do Chách: an leabharlann phoiblí mar chatalaíoch d’fhorbairt eacnamaíoch, shóisialta agus chultúrtha*, a d’fhoilsigh an tAire Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil i mí na Nollag 2013. Tugtar le fios sa straitéis gurb acmhainn lárnach sna pobail áitiúla iad na leabharlanna, a chuireann réimse leathan sheirbhísí ar fáil níos éifeachtúlaí chun freastal ar speictream leathan na riachtanas atá ag daoine chomh maith le tacú le gníomhaíochtaí gnó agus fóillíochta.

Tá sé d’aidhm ag an bhFeachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta comhlánú a dhéanamh ar chláir agus tionscnaimh atá ann cheana féin agus tacú leo, lena n-áirítear Comhionannas Deiseanna sna Scoileanna a Sheachadadh (*DEIS*) agus straitéisí luath-óige, chun leanúnachas agus atreisiú a chur ar fáil taobh amuigh den oideachas foirmiúil, tacú le leanaí, tuismitheoirí agus daoine fásta a bhfuil leibhéal ísle litearthachta acu agus ag an am céanna cur chuige a bheidh comhtháite go háitiúil, imeasctha agus inbhuanaithe a chur ar fáil ar bhealach caighdeánach ar fud na tíre. Beidh an Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta ag teacht go hiomlán leis Straitéis Náisiúnta Litearthachta agus Uimhearthachta na Roinne Oideachais agus Scileanna, *Literacy and Numeracy for Learning and Life: the national strategy to improve literacy and numeracy among children and young people 2011-2020*.

Cuirfear an “Ceart chun Cumais Léitheoireachta” ar fáil trí chreat náisiúnta a bhainisteadh an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil, Forbairt Leabharlanna, Gníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil (GBRÁ) agus údaráis áitiúla, a chuirfidh na seirbhísí litearthachta caighdeánaithe chun feidhme agus a dhéanfaidh iad a choinneáil ar siúl mar aon le timpeallachtaí a thacódh le daoine aonair agus le pobail ar fud na tíre.

Comhlíonann Litearthacht feidhm ríthábhachtach atá níos leithne ná teicnící na léitheoireachta agus na scríbhneoireachta. Is í an Litearthacht an bealach le cur ar chumas daoine aonair páirt éifeachtach a bheith acu i ról éagsúla sa tsochaí, bíodh sé mar dhaoine aonair príobháideacha, mar shaoránaigh, mar fhostaithe nó mar thuismitheoirí. Go deimhin, is é an toradh atá ar na hathruithe bunúsacha a tharla san Eoraip le fiche, tríocha nó níos mó blianta anuas go bhfuil muid ag maireachtáil anois i sochaí atá ag éirí níos spleáice ar litearthacht i gcónaí. Ní amháin go gcruthaíonn easpa scileanna bunúsacha den sórt sin baic maidir le deiseanna foghlama agus fostaíochta – méadaíonn sé bochtaineacht freisin, laghdaíonn sé féin-mheas, cuireann sé srian le huaimhianta, cuireann teorainneacha le rannpháirtíocht shibhialta agus, sa deireadh thiar, cuireann sé bac le fás eacnamaíoch.

Tuarascáil deiridh Ghrúpa Shaineolaithe Ardleibhéil an AE ar Litearthacht, 2012

Leabharlanna Poiblí

Tá ról ríthábhachtach ag seirbhís na leabharlanna maidir le cur i gcrích an Fheachtais faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta. Cuireann leabharlanna poiblí an lae inniu réimse leathan seirbhísí faisnéise, foghlama, cruthaitheachta, cultúir agus gníomhaíochta pobail ar fáil, cé gurb í léitheoireacht agus forbairt léitheoirí na cuspóirí bunúsacha atá acu i gcónaí, agus is iad an lucht oibre oilte na leabharlanna a chuireann na seirbhísí sin ar fáil. Má tá timpeallacht shaibhir foghlama le cur chun cinn beidh sé riachtanach go mbeidh an tseirbhís leabharlainne, inrochtana agus pobal-dhírthe agus go mbeidh uaireanta oscailte acu a oirfidh do na daoine ar mhian leo dul chucu. Daoine atá sásta comhoibriú le daoine eile atá ag obair sna leabharlanna poiblí agus is tréith an-luachmhar í sin maidir le héascú a dhéanamh ar sheirbhísí na n-údarás áitiúil dul i ngleic ar bhealach níos díri le riachtanais litearthachta an phobail. Cuirfidh na leabharlanna poiblí clár litearthachta ar fáil ó cheann ceann na tíre do gach aoisghrúpa trí leas a bhaint as *Deiseanna do Chách* agus iad ag neartú tuilleadh a dtiomantas maidir le forbairt na litearthachta agus tacú léi. Tógfar an clár ar bhunsraith an deachleachtais agus na dtionscnamh atá ann cheana féin.

Comhairle Contae Loch Garman

Tithíocht

Aithníodh sa *Chlár don Rialtas* gur gá áiseanna bainistithe staidéir a sholáthar le tacú le litearthacht agus foghlaim. Scrúdófar sa chreat náisiúnta an foráil reatha agus na roghanna maidir le tuilleadh forbartha a dhéanamh i gcomhar le rannóga ábhartha na n-údarás áitiúil agus na ngníomhaireachtaí áitiúla, agus déanfar straitéisí a ionchorprú sa chreat náisiúnta lena gcur i bhfeidhm.

Spórt agus Caitheamh Aimsire

Aithnítear sa *Chlár don Rialtas* an acmhainn atá ann chun litearthacht a fheabhsú trí tionscnaimh litearthachta a ionchorprú i ngníomhaíochtaí spóirt agus áineasa. Cé nach dearcadh traidisiúnta é go mbeadh an litearthacht ina cuspóir lárnach de ghníomhaíocht spóirt, tá tionscnaimh éagsúla chun litearthacht a fheabhsú trí spórt á gcur i bhfeidhm ag Comhpháirtíochtaí Áitiúla Spóirt go neamhspleách nó i gcomhar le heagraíochtaí eile in áiteanna éagsúla ar fud na tíre. Bunóidh an creat náisiúnta straitéis chun feasacht a spreagadh i measc comhpháirtíochtaí áitiúla spóirt. Cruthóidh sé meicníochtaí freisin chun sineirge a chruthú agus comhoibriú a chur chun cinn idir gníomhaíochtaí litearthachta na n-eagraíochtaí áitiúla spóirt agus eagraíochtaí eile a thacaíonn le litearthacht ina gceantair féin.

Comhairle Spóirt na hÉireann

An raibh a fhios agat?

Fuarthas amach i suirbhé a rinne an ECFE le déanaí, nach bhfuil scileanna bunúsacha litearthachta ag 17.9% de dhaoine fásta in Éirinn, rud a d'fhág Éire sa 17ú háit i measc na 24 thír a bhí páirteach sa suirbhé. Fuarthas amach sa suirbhé céanna nach bhfuil scileanna bunúsacha uimhearthachta ag 25.6% de dhaoine fásta in Éirinn, rud a d'fhág Éire sa 19ú háit.

ECFE, 2012

Creat Náisiúnta maidir leis an gCeart chun Cumais Léitheoireachta

Comhordú Náisiúnta

Is iad An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil, Forbairt Leabharlanna, GBRÁ agus údaráis áitiúla a bhainisteoidh an creat náisiúnta maidir leis an gCeart chun Cumais Léitheoireachta. Bunófar grúpa stiúrtha náisiúnta ar a mbeidh ionadaithe na bpríomhpháirtithe leasmhara eile lena n-áirítear an Roinn Oideachais agus Scileanna, an Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige, agus an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt.

Athbhreithniú ar an Dea-chleachtas atá ann faoi Láthair

Déanann leabharlanna poiblí chomhordú ar tionscnaimh éagsúla litearthachta sa bhreis ar a gcuid seirbhísí lárnacha maidir le tacú le forbairt scileanna litearthachta ar bhonn leanúnach. Cuireadh roinnt tionscnaimh áirithe ar bun freisin i réimse an spóirt agus caitheamh aimsire, agus i gcomhthéacs cúrsaí tithíochta. Déanfar iniúchadh sa ghné seo den chreat ar chineál agus ar mhéid na dtionscnamh tacaíochta litearthachta atá ar siúl i leabharlanna poiblí, in ionaid spóirt agus caithimh aimsire agus seirbhísí tithíochta, agus aithneofar iad siúd a bhfuil ag éirí leo agus a d'fhéadfaí a mhacasamhlú in áiteanna eile.

UNESCO: Litearthacht do Chách

D'éirigh thar cionn le Duaiseanna Idirnáisiúnta Litearthachta UNESCO chun barr feabhais agus nuálaíocht a chur chun cinn i réimse na litearthachta trí chláir éifeachtacha agus nuálacha ar fud an domhain.

Is minic a bhraitheann na rudaí ar féidir le daoine a dhéanamh le litearthacht ar conas a d'fhoghlaim siad í. Cuireann cláir dea-dheartha na deiseanna is fearr ar fáil chun scileanna inbhuanaithe litearthachta a fhoghlaim agus iad a úsáid ar bhealach bríoch.

UNESCO, 2014

Seirbhísí Oiriúnacha a Aithint

Tá sé riachtanach clár lárnach seirbhísí tacaíochta litearthachta a bhunú i ngach údarás chun na deiseanna céanna a thabhairt do gach duine is cuma cá bhfuil siad ina gcónaí. Beifear ag súil sa ghné seo go dtógfar ar bhonn na seirbhísí atá ann cheana féin, go gcuirfear tionscnaimh nua ar siúl ar bhonn phíolótach, agus go bhforbrófar clár chun réimse seirbhísí lárnacha ar leibhéal sainithe a chur i bhfeidhm ar fud na tíre do dhaoine d'aoiseanna áirithe.

Soláthar Acmhainní Oiriúnacha

Tá na húdaráis áitiúla ag obair cheana féin ag tacú le litearthacht agus ag forbairt léitheoirí agus measann lucht na leabharlanna poiblí go bhfuil sé sin ar cheann d'fheidhmeanna lárnacha na seirbhíse leabharlainne. Bíonn éagsúlacht le sonrú sna seirbhísí éagsúla leabharlainne ó thaobh réimse agus cineál na n-acmhainní atá ar fáil. Aithneofar sa ghné seo réimse lárnach ábhar atá i leabharlanna, ar fáil ar líne trí leabharlanna, in áiseanna spóirt agus caithimh aimsire agus i seirbhísí tithíochta. Forbrófar cur chuige caighdeánach sa ghné seo freisin chun leas a bhaint as acmhainní agus as an treoir a chuireann foireann oilte oibre na seirbhíse leabharlainne ar fáil.

Na Daoine Cearta a Aimsiú

Dúshlán ann féin is ea leanaí agus teaghligh, daoine óga agus daoine fásta a aithint a bhfuil deacrachtaí litearthachta acu. Déanfar iniúchadh sa ghné seo den chreat ar na struchtúir thacaíochta litearthachta, idir náisiúnta agus áitiúla, atá ann cheana agus rachfar i mbun idirchaidreamh le gníomhaireachtaí ábhartha agus le grúpaí pobail-bhunaithe um chuimsiú sóisialta, le scoileanna agus le comhlachtaí oideachais eile d'fhonn modh oibre comhoibritheach inbhuanaithe a bhunú le teagmháil a dhéanamh le daoine idir óg is aosta a bhfuil leibhéil ísle litearthachta bainte amach acu.

Líonadh an bhearna idir an baile agus an scoil

Caitheann mic léinn ar an meán 30% de na a huaireanta a mbíonn siad ina ndúiseacht san oideachas foirmiúil. Is léir ó staitisticí go nach dtugtar deiseanna foghlama sa bhaile do go leor leanaí taobh amuigh den am sin. Tá seasamh ar leith ag na húdaráis áitiúla chun an bhearna sin a líonadh tríd an réimse struchtúr atá ann agus trí chomhoibriú le gníomhaireachtaí eile.

Rochtain a Sholáthar ag an Am Ceart

Forálann *Deiseanna do Chách* go gcinnteoidh na húdaráis áitiúla go mbeidh na leabharlanna oscailte ar na huaireanta sin is fearr a oirfidh dóibh siúd a bheidh ag dul chucu. Déanfar iniúchadh sa ghné seo le fáil amach cad iad na huaireanta oscailte is fearr a d'fhreastalódh ar riachtanais an phobail ilchineálaigh a bhfuil leibhéil ísle litearthachta acu.

Déanfar iniúchadh sa ghné seo den chreat freisin ar na háiteanna léitheoireachta, staidéir agus foghlama atá ar fáil i leabharlanna poiblí agus déanfar dícheall chun an méid is mó spásanna ar leith den sórt sin a chur ar fáil.

Déanfar iniúchadh freisin ar áiseanna um staidéir bainistithe atá ar fáil i seirbhísí pobail agus ar an mbealach is fearr is féidir tacaíocht oiriúnach litearthachta a ailíniú le gníomhaíochtaí caitheamh aimsire agus spóirt.

Comhairle Contae Ros Comáin

Treoiríníte a fhorbairt do Phlean Gníomhaíochta Litearthachta

Má tá creat tacaíochta litearthachta le cur i bhfeidhm go rathúil sna húdaráis áitiúla beidh ar gach údarás plean gníomhaíochta litearthachta a chur i bhfeidhm agus a choinneáil ar siúl. Aithneofar sa ghné seo den chreat na comhpháirteanna riachtanacha de phlean gníomhaíochta litearthachta áitiúil agus forbrófar treoiríníte maidir lena gcur i bhfeidhm agus lena n-inbhuanaitheacht leanúnach ar leibhéal an údaráis áitiúil.

Struchtúr Tacaíochta Litearthachta a Fhorbairt

Ní mór struchtúr tacaíochta a fhorbairt ar an leibhéal áitiúil agus ar fud na tíre lena chinntiú go gcuirfear chlár litearthachta i bhfeidhm go rathúil agus go leanfar ar aghaidh leo. Beidh grúpa stiúrtha ar an leibhéal náisiúnta ar a mbeidh na príomhpháirtithe leasmhara a dhéanfaidh maoirseacht ar fhorbairt an chreata, agus ar an chaoi a chuirfear ar fáil é sna húdaráis áitiúla agus ar bhunú an cláir ghradam. Déanfaidh siad monatóireacht freisin ar an chaoi a leanfar ar aghaidh leis an gclár agus ar an chaoi a bhfuil ag éirí leis. Ceapfar líonra litearthachta don Cheart a Bheith in ann Léamh i ngach údarás áitiúil chun comhoibriú a dhéanamh faoi na gníomhaíochtaí tacaíochta agus chun cur i bhfeidhm éifeachtúil an chláir a chinntiú.

Comhairle Contae an Chabháin

Clár Ghradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta

Forbrófar clár náisiúnta gradam agus cuirfear i bhfeidhm é. Tabharfaidh sé aitheantas do na húdaráis áitiúla a mbeidh clár tacúil, sofhreagrach litearthachta curtha i bhfeidhm acu ar leibhéal comhaontaithe. Bronnfar stádas ‘Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta’ ar údaráis áitiúla a chomhlíonfaidh tacar céimeanna á shaineofar.

Feasacht a Spreagadh

Soláthraíonn an Feachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta deis d’údaráis áitiúla comhordú a dhéanamh ar a ngníomhaíochtaí i réimse na litearthachta agus feasacht a spreagadh fúthu. Cuirfidh an ghné seo den chreat deis ar fáil don údarás áitiúil an acmhainn atá ann a fhorbairt mar cheannaire ó thaobh feabhsú litearthachta. Tabharfaidh sí deis don leabharlann a bheith ina seirbhís fháilteach, saor in aisce atá ar fáil do chách. Tabharfaidh sí deis chun go mbeidh gníomhaíochtaí spóirt agus áineasa ina dtimpeallachtaí foghlama lán de spraoi agus cruthóidh sí deiseanna do spásanna pobail a bheith ina n-áiteanna sábháilte ar féidir iad a fháil go réidh le staidéir a dhéanamh iontu.

Monatóireacht agus Meastóireacht

Feidhmeoidh Leabharlannaí na Cathrach nó an Chontae mar chomhordaitheoir an Údaráis áitiúil a dhéanfaidh athbhreithniú agus measúnú ar éifeachtacht na gclár agus na ngníomhaíochtaí áitiúla agus tabharfaidh sé nó sí tuairisc gach bliain lena chinntiú go bhfuiltear cáilithe i gcónaí ó thaobh an ghradaim. Déanfaidh an grúpa stiúrtha náisiúnta maoirseacht ar fheidhmíocht agus ar dhul chun cinn leanúnach an chreata ar an leibhéal náisiúnta trína chinntiú go leanfar ar aghaidh ag comhlíonadh na gceanglas. Déanfaidh an grúpa monatóireacht ar fhorbairtí i réimse na litearthachta d’fhonn a chinntiú go bhforbrófar an clár i gcomhréir le dea-chleachtas idirnáisiúnta.

Clár Áitiúil don Cheart a Bheith in ann Léamh

1. Dlúthchuid de Phleananna na nÚdarás Áitiúil a dhéanamh den Cheart a Bheith in ann Léamh

Cuireann an tiomantas uileghabhálach don bhFeachtas faoin gCeart chun Cumais Léitheoireachta atá le fáil i bPlean Forbartha don Chathair agus don Chontae agus sa Plean Áitiúil Eacnamaíoch agus Pobail ráiteas an-chumhachtach ar fáil faoina bhfuil ar intinn againn agus tabharfaidh sé le chéile na snáitheanna faoi leith a dhéanann ranna éagsúla an údaráis le tacú le leibhéil níos airde litearthachta i measc an phobail.

Beidh tionscnaimh shonracha mar chuid de gach plean earnála ábhartha d'fhonn litearthacht daoine aonair agus teaghlaigh mar aon le foghlaim pobalbhunaithe a chur chun cinn agus déanfar monatóireacht orthu chun béim a leagadh ar an dul chun cinn.

Bíonn spriocanna á gceapadh cheana féin ag leabharlanna poiblí maidir le tacaíocht a thabhairt don litearthacht agus d'fhoghlaim daoine fásta agus beidh spriocanna iontu feasta maidir leis an gclár litearthachta a chur i bhfeidhm.

2. Plean Gníomhaíochta Litearthachta

Maidir leis na treoirlínte náisiúnta, beidh ar gach údarás plean gníomhaíochta litearthachta a chur i bhfeidhm a bheifear in ann a chur in oiriúint go héasca do na tosca áitiúla. Ba cheart go mbeadh breac-chuntas sa phlean gníomhaíochta ar nádúr na rannpháirtíochta seirbhísí na n-údarás áitiúil, faoi thacaíocht nó ghríosú an Leabharlannaí Cathrach/Contae, mar aon le breac-chuntas faoin tacaíocht a thabharfar do phobail áitiúla, d'áiteanna luathchúraim leanaí, do bunscoileanna agus meánscoileanna, don oideachas aosach, d'eagraíochtaí spóirt áitiúla agus do ghrúpaí tábhachtacha eile sa phobal agus faoin chaoi a mbeidh siad rannpháirteach leo.

3. Líonra Litearthachta don Cheart chun Cumais Léitheoireachta

Bunófar Líonra Litearthachta don Cheart chun Cumais Léitheoireachta laistigh den údarás áitiúil ar a mbeidh ionadaithe ó sheirbhísí na n-údarás áitiúil mar aon le príomhpháirtithe leasmhara áitiúla chun go bhféadfaidh siad comhoibriú le chéile faoi ghníomhaíochtaí tacaíochta agus a chinntiú go gcuirfear an clár i bhfeidhm go héifeachtúil. Feidhmeoidh an Leabharlannaí Cathrach/Contae mar churadh litearthachta an údaráis agus an líonra litearthachta agus tabharfaidh sé nó sí cinnireacht maidir leis an bplean gníomhaíochta agus maidir lena chur i bhfeidhm.

4. Comhoibriú agus Comhpháirtíocht

Oibreoidh daoine sa líonra litearthachta le lucht na hardbhainistíochta san údarás áitiúil, le comhlachtaí oideachais, le grúpaí pobail, le lucht gnó áitiúil agus le heagraíochtaí agus gníomhaithe tábhachtacha áitiúla eile i bhforbairt litearthachta chun cur chuige córasach a fhorbairt chun cumas a neartú. Tríd is tríd, neartóidh an próiseas cumas na bpáirtithe leasmhara a bhfuil baint acu le tacaíocht agus le forbairt litearthachta, ar leibhéal an duine aonair agus ar leibhéal institiúidí. Cinnteoidh sé go bhforbrófar beartas agus go gcuirfear an clár i bhfeidhm ar bhealach éifeachtach inbhuanaithe i dteannta a chéile, ar bhealach a bheidh ag teacht leis an mbeartas náisiúnta agus a bheidh nasctha le cuspóirí náisiúnta.

5. Cur i bhfeidhm an Phlean Gníomhaíochta

Cuirfean an phlean gníomhaíochta i bhfeidhm i ngach údarás áitiúil, ar bhunús na dtreoirínte náisiúnta, chun timpeallacht a chruthú agus a choinneáil ar bun ina mbeidh daoine ar an eolas faoi riachtanais litearthachta agus ina dtabharfar tacaíocht agus ceannaireacht maidir le litearthacht i ngach cuid den údarás áitiúil.

6. Gradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta

Mar chuid den phlean gníomhaíochta, cuirfidh gach údarás isteach ar Ghradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta. Déanfar an gradam a athnuachan gach bliain trí thuarascáil a chur isteach ina mbeidh cur síos ar an chaoi ina bhfuiltear ag comhlíonadh na gceanglas.

7. Cumarsáid/Cur Chun Cinn

Ar cheann de phríomheilimintí na hoibre seo beidh feasacht a spreagadh faoi thacaíocht an údarás áitiúil don litearthacht agus na cláir atá acu chuige sin. Déanfar an feasacht a spreagadh san údarás áitiúil féin agus sna pobail áitiúla, i measc príomhghrúpaí agus comhlachtaí oideachais agus i measc gníomhaireachtaí agus eagraíochtaí tábhachtacha eile. Cruthóidh sé sin próifíl níos fearr don údarás áitiúil mar chathair nó mar chontae atá chun tosaigh maidir le forbairt litearthachta agus tacaíocht a sholáthar di.

8. Monatóireacht agus Meastóireacht

Déanfar monatóireacht leanúnach agus meastóireacht ar chuspóirí, aschur agus torthaí an chláir agus tiomsófar tuarascáil gach bliain ina dtabharfar le fios an chaoi a bhfuiltear ag comhlíonadh cheanglas an ghradaim litearthachta. Aithneofar ann na buntáistí follasacha do phobail áitiúla, suímh luathchúraim leanaí, scoileanna, oideachas aosach, eagraíochtaí spóirt áitiúla agus grúpaí tábhachtacha eile sa phobal.

Comhairle Chontae Bhaile Átha Cliath Theas

Gradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta

Cad é an Gradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta?

Tionscnamh náisiúnta is ea Gradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta a thabharfaidh aitheantas d'iarrachtaí údarás áitiúil faoi leith tacú le scileanna litearthachta agus iad a chur chun cinn agus cláir shofhreagracha litearthachta a sholáthar ar fud an údaráis.

Tabharfaidh an gradam aitheantas faoi leith do ghníomhaíochtaí:

- a bhfuil ardleibhéal rannpháirtíochta ag saoránaigh iontu
- a fheabhsaíonn rochtain ar sheirbhísí
- ina bhfuil comhoibriú idir an údarás áitiúil, pobail áitiúla agus príomhghníomhaireachtaí agus eagraíochtaí eile a thacaíonn le litearthacht
- ina ndéantar iarrachtaí chun freagra a thabhairt ar riachtanais daoine a bhfuil deacrachtaí litearthachta acu is cuma cén aois atá siad.
- ina bhfuil cláir nuálaíochta deartha le tacú le litearthacht agus le lena chur chun cinn ar bhealaí nuálaíochta.
- a chuireann deiseanna níos leithne ar fáil d'fhorbairt litearthachta leanaí agus tacaíocht litearthachta teaghlaigh trí chlár phobail.

Creidiúnú Gradam

Tá seacht gcéim thábhachtacha aitheanta a gcaithfidh údarás áitiúil a chomhlíonadh chun Gradam Churadh an Chirt chun Cumais Léitheoireachta a thuilleamh, lena n-áirítear ionchur, próisis, aschur agus torthaí. Beidh an t-iarratas agus creidiúnú an ghradaim bunaithe go príomha ar chur i bhfeidhm na seacht gcéim thábhachtacha. Beidh fianaise i ngach iarratas, a dhéanfaidh an Leabharlannaí Cathrach/Contae comhordú air, go bhfuil gach ceann de na céimeanna bainte amach freisin.

Ceapfaidh an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil grúpa stiúrtha náisiúnta a dhéanfaidh athbhreithniú ar gach iarratas maidir le baint amach an ghradaim lena chinntiú go mbeidh gach príomhchéim díobh curtha i gcrích. Nuair a bheidh an gradam faighte ag údarás áitiúil beidh orthu tuairisc a thabhairt gach bliain lena chinntiú go bhfuil an t-údarás sin incháilithe fós an gradam a bheith acu.

Na Seacht Príomhchéim

1. Athbhreithniú ar chlár atá ann cheana féin

Staidéar a dhéanamh ar chlár agus ar na struchtúir áitiúla atá ann cheana féin le tacú leis an litearthacht agus béim faoi leith ar ar ghníomhaíochtaí agus ar acmhainní reatha, agus ar na freagraí atá á dtabhairt ar riachtanais shonracha litearthachta. Ba cheart go gcuirfí san áireamh san athbhreithniú gníomhaíochtaí i leabharlanna poiblí agus i suímh luathchúraim leanaí, mar aon lena bhfuil ar siúl i mbunscoileanna agus meánscoileanna, ionaid óige agus pobail, clubanna obair bhaile, clubanna spóirt, campaí samhraidh, tionscnaimh tithíochta, naíolanna pobail agus oideachais do dhaoine fásta, chomh maith le cláir agus tionscnaimh litearthachta eile laistigh den údarás. Ba cheart go ndéanfaí tionchar reatha na gclár sin a mheas chomh maith.

Comhairle Contae Chill Chainnigh

2. Plean Gníomhaíochta Litearthachta

Dea-chleachtas a chur ar bun agus plean gníomhaíochta litearthachta a bhur i bhfeidhm a mbeidh an t-údarás áitiúil in ann a chur in oiriúint go héasca do na tosca áitiúla. Ba cheart go mbeadh breac-chuntas sa plean ar cad a dhéanfaidh gach seirbhís de chuid an údaráis áitiúil agus ba cheart go mbeadh foráil ann faoi rannpháirtíocht le pobail áitiúla, suímh luathchúraim leanaí, scoileanna, oideachas aosach, eagraíochtaí áitiúla spóirt agus grúpaí tábhachtacha eile sa phobal.

3. Líonra Litearthachta

Bunaigh líonra litearthachta maidir leis an gCeart chun Cumais Léitheoireachta ar fud an údaráis áitiúil chun comhoibriú a dhéanamh faoi ghníomhaíochtaí tacaíochta agus lena chinntiú go gcuirfeadh an clár i bhfeidhm go héifeachtúil. Ceap an Leabharlannaí Cathrach/Contae mar churadh litearthachta don údarás chun go mbeidh sé nó sí i gceannas ar an líonra litearthachta, ar an bplean gníomhaíochta agus ar an chaoi a chuirfeadh i bhfeidhm é. Forbair agus cur i bhfeidhm clár feasachta don fhoireann chun go mbeidh cumarsáid éifeachtach acu le daoine a bhfuil deacrachtaí litearthachta acu.

4. Comhoibriú agus Comhpháirtíocht

Oibrigh leis an lucht bainistíochta shinsearaí, comhlachtaí oideachais, grúpaí pobail, lucht gnó áitiúil agus eagraíochtaí agus grúpaí tábhachtacha áitiúla eile i bhforbairt litearthachta d'fhonn cur chuige córasach a fhorbairt maidir le neartú cumais. Tríd is tríd, neartaigh cumas na bpáirtithe leasmhara a bhfuil baint acu le tacaíocht agus forbairt litearthachta, ar leibhéal an duine aonair agus ar leibhéal institiúidí. A chinntiú go gceapfar beartas éifeachtach, inbhuanaithe a bheidh ag teacht le beartas náisiúnta agus nasctha le cuspóirí náisiúnta agus go gcuirfeadh i bhfeidhm é, agus go ndéanfar é sin i gcomhar le chéile.

5. Cur i bhfeidhm an Phlean Gníomhaíochta

Cuir clár i bhfeidhm ar fud an údaráis go léir a bheidh bunaithe ar an bplean gníomhaíochta chun timpeallach a chruthú agus a choinneáil buan ina mbeidh tuiscint ar riachtanais litearthachta agus a thacóidh le forbairt litearthachta agus a threoróidh í ar fud an údaráis áitiúil.

6. Cumarsáid/Cur Chun Cinn

Feasacht a spreagadh san údarás áitiúil féin agus sna pobail áitiúla, i measc comhlachtaí oideachais agus grúpaí tábhachtacha agus i measc gníomhaireachtaí agus eagraíochtaí eile faoin tacaíocht a thugann an t-údarás áitiúil d'fhorbairt scileanna litearthachta agus faoi na cláir atá acu chuige sin. Próifíl níos fearr a chruthú don údarás áitiúil mar chathair nó mar chontae atá chun tosaigh maidir le forbairt litearthachta agus tacaíocht a sholáthar di.

7. Monatóireacht agus Meastóireacht

Páirt a ghlacadh i monatóireacht agus i meastóireacht leanúnach ar chuspóirí, ar aschuir agus ar thorthaí an chláir, lena n-áirítear buntáistí follasacha do phobail áitiúla, suímh luathchúraim leanaí, scoileanna, oideachas aosach, eagraíochtaí áitiúla spóirt agus grúpaí tábhachtacha eile sa phobal.

Comhairle Contae Uíbh Fhailí

